

Fellesskoleutvalget – innspill fra rektorgruppa i Trøndelag fylkeskommune etter rektormøte den 5.2.26

Demokrati under press og relativisering av kunnskap

- Relativisering av kunnskap må bremses gjennom tydeligere forventninger til hva elevene skal lære
- Vi må få klarere kunnskapsmål slik at vi i større grad kan bli enige om hva som er sant, skolen må være faktisk
- Ønske om konkretisering av læreplanmålene gjennom hele skoleløpet
- NTNU, rapport om elevers demokratiforståelse: demokratiforståelsen svekkes når det mangler kunnskap. Kunnskap = demokratiforståelse
- Vi må også gi elevene konkret og relevant opplæring i demokratiforståelse på skolene

Hvordan vi rigger opplæringa kan forsterke fellesskapsfølelse – eller ikke, å trene på samarbeid og relasjonsbygging i det faglige arbeidet

- **Elevperspektivet:** Skolen som møteplass og samarbeidsarena for å utvikle kunnskap blir viktigere. Er skolen god nok på å anerkjenne ulike kompetanser og kunnskap? Vi bruker mer tid på dannelse enn tidligere - det er nødvendig. Mange elever mangler også praktisk kompetanse som mange hadde tidligere - som skolen må bidra med å tette.
- **Organisasjonsperspektivet:** Dette stiller nye krav til lærerutdanningen. Er det for vanntette skott mellom fagene? Kan man løse opp forholdet til fag? Rammene i skolen er for rigide for å møte denne fremtiden. Dette gjelder fag-/timefordeling, arbeidstidsavtaler og læreplaner. Man må se på eksamensordningen - treffer dagens ordning godt nok? Dagens ordning med utdanningsprogram - treffer den? Må alle få samme opplæring i mange fag, slik det i stor grad er nå? Ungdomsskolen bommer på alle; den er for teoritung for mange og for enkel for mange. Elevene starter ofte dårlig forberedt på videregående skole, og da må vi drive brannslukking.
- **Samfunnsperspektivet:** Skolen må være en motvekt til desinformasjon og subjektive oppfatninger. Overordnet del av læreplanen, med tverrfaglige temaer, blir enda viktigere enn før. Bør kreative fag få en større plass? Samarbeidet

mellom skole og bedrift må styrkes. Bedriftene/arbeidsplassene må være villige til å ta sin del av opplæringsansvaret.

Akselererende teknologiutvikling

ELEVEN:

- Mister utholdenhet, konsentrasjon. Vi konkurrerer om oppmerksomheten, bruke teknologi som gir variasjon i opplæringen.
- Sosial ulikhet, foresattes kunnskap, økonomi.
- Nødvendig med gode planer fra og med grunnskolen, da vil elevene være på et annet nivå når de kommer til vgs. Kunnskaper og ferdigheter er svært ulik, og de kan mindre nå enn tidligere.

Spm om digitale ferdigheter skal ha en større plass.

Skolen savner rammer for arbeidet med digitale ferdigheter.

KI: opplæring i kritisk lesning. Kildekritikk. Rammer for bruk av KI savnes.

Utfordring: Kompetansebehov hos lærerne om teknologi skal få mer plass. Forberede for arbeidsliv og studier, hvordan skal skolen holde tritt?

SAMFUNNSPERSPEKTIVET

Nye muligheter med online, nettundervisning.

Hvordan sørge for at sosiale ulikheter ikke øker.

Læreplaner, vurderingsformer, eksamen må holde tritt.

Skjermbruk – unger og leik sett i sammenheng. Ungdommene blir mer passive foran skjerm og det påvirker skolen. FAU begynner å engasjere seg sterkt inn i foreldrenes ettermiddagstid. Må læres opp til en fornuftig bruk av teknologien. Vi må lære å ta det i bruk. Det forsterkes dette at man har **mindre utholdenhet**. Man ser etter lettvinte løsninger. På noen skoler så har vi lærere som er gode på teknologi, og noen har landet på at dette må utforskes. Så har vi en stor gjeng som er negative. Skolen må **rigges annerledes**. Didaktikk og gjennomføring av opplæring. Vurdering og eksamen. Det berører alt. Vi ligger litt på etterskudd. Vi må som utdanningsinstitusjon henge med på utviklingen. **Påfyll av kompetanse** for ledere og lærere i det å bruke digitalt utstyr, men også kunstig intelligens. Vi må tørre å **styre det mer**. Tenk på **danning for hele mennesket og man må jobbe relasjonsbygging**. Motkraft imot. Nå er det en suppe

uten at vi er klar over retningen. Vi har foreldre som har et sprik i holdninger. Vi som skole må si noe om forventninger til foreldre. De er usikre, og vi må både danne og utdanne dem. Det er usikkerhet på alle nivå. Det er ingen definerte verktøy. Det er om å gjøre å finne områder der KI kan brukes til læring. Eksempel er når lærere viser frem hvordan de jobber til en kollega. Kompetansepåfyll er viktig, og vi klarer ikke helt å henge med. Det som trer frem er **kildekritikk** og kompetanser for ansatte og elever. Eksempel er der man kan lyve og det er ingen som har kompetanse til å være kritiske. Kan vi knytte oss nærmere academia for å se på hvilke krav som stilles når man kommer dit. Forskning tar lang tid, mens teknologi går fort. Hvordan rigger vi skolen for en rasende utvikling. Det å bringe inn kompetanse som vi senere skal dele fungerer ikke. Vi er nødt til å tenke nettverk i større grad. Vi må finne de folkene som utføre på ulike måter. Ikke hierarkisk kunnskapsoverføring. Det blir et krav til lærerstudenter om hva som virker mht. læring. Vi må gjøre det som virker. **Vi vet at dette med aktivitet og motivasjon er viktig** for elevene. De fagnettverkene vi jobber med er veldig viktig. Vi kan hente fra andre, men det viktigste er i **egen organisasjon**. Eksempel **Aker sier at vi må jobbe med robotisering**. Grunnen til at de kunne få til dette er at **fagarbeidere klarer å si noe om kvalitet** slik at maskinene skjønner det. Man må tenke innputt og stille de rette spørsmålene. Med fokus på dannelsdelen så tror man ikke at digitalisering gjør dette så godt. Må jobbe med relasjoner. Man må tåle å gå på jobb. **Må trene opp utholdenheten sin. Lage robuste mennesker**. Vi må ha en skole fremover som gjør til at vi prøver ting. Kanskje endre kurs. Utvikle kunnskap på egen arena.

Demografiske endringer og offentlig sektor under press

Krav og forventninger til skolen:

- Gjennomføring til enhver pris fører til stor og mye organisering rundt meropplæring og andre tiltak.
- Svært vid definisjon og forståelse av tilrettelegging. Ønsker fra elevene vs hva det reelt sett er behov for. Er det til elevenes/barnets beste å ha alle rettigheter? Det er stort søkelys på rettigheter og tilsvarende lite på ansvar og plikter.
- Ansvarsforskyvning iht at skolen har mer oppdragervirksomhet enn før. Skolen bruker mye tid på å styrke/veilede i foreldrerollen
- Det må gjøres noen modige politiske valg iht hva skolen skal være og definere bedre hva som er skolens ansvar. Mer overordnet styring fra nasjonalt hold og mer i samsvar med det fagfolk i skoleverket rapporterer.
- Kontaktlærerens rolle utvides stadig med flere oppgaver
- Dokumentasjonskravet er omfattende og tar tid bort fra å jobbe med elever til elevenes beste, frigjøre folk fra økt byråkratisering.

- Det er stor forståelse for dokumentasjonskrav, men de er svært omfattende og går ut over det egentlige oppdraget som er eleven.
- Omfattende internkontrollsystem

Forsvarlig ressursbruk:

- Vi forvalter offentlige midler og bør, på bakgrunn av vår fagkompetanse få anledning til si noe om hvordan de utnyttes.
- Keiserens nye klær, vi trenger noen som står opp og stiller spørsmål til hva vi driver med, er det riktig ressursutnyttelse og får vi, under de rådende omstendigheter det beste ut av enkeltmennesket?
- Bruken av assistenter i klassene, kan ressursene brukes bedre/annerledes?
- Akademisering vs hva samfunnet reelt sett har behov for. Vi blir færre, men det er samme behov for tjenester. Utdanne til det samfunnet trenger. Det er et stort behov for kvalifiserte fagarbeidere for å opprettholde bostedsmønster og hjørnestensbedrifter.
- Satsningen på lektorutdanningen og bort fra allmennlærerutdanningen, får man da tilstrekkelig utnyttelse av ressurser? Er det behov for lektorutdannede f.eks på barne- og mellomtrinn? Det er dyrt for skoleeier når alle pedagoger skal ha lektorlønn og de ikke kan undervise i flere fag. Et annet aspekt er at det er tryggere for barn å ha færre voksne å forholde seg til i skolehverdagen når de slipper å ha ulike lærere i mange fag.

Rammeverk:

- Skolen er sterkt regulert gjennom lov og forskrift. Det blir stadig flere rettigheter, krav og detaljer. Kan man begynne her? Er det behov for denne graden av detaljstyring?
- Paradokset i LK20 - da vi gikk fra innholdsbasert læreplan til kompetansebasert, var argumentet at det skulle gi større rom for metodefrihet, lokalt styre, pedagogens fagskjønn og muligheter for utforskning. Før var læreplanen styrt med bestemte pensumlister og tema som elevene skulle gjennom, men hadde svakt sentralt kontrollsystem. I dag har vi et mer omfattende sentralt kontrollsystem enn noensinne. Det som skulle gi større frihet har ført til mer kontroll. Samtidig har ikke eksamenssystemet endret seg, det er ikke tilpasset et læreplanverk som har vært i virke siden 2006.
- Eksamensordningen og krav til vitnemål – her er det stort rom for forbedring. Kravene til bestått vitnemål, i ytterste konsekvens, ekskluderer enkelte fra både

studier og jobb. Vitnemålet bør si hva du kan, og det bør være grunnlaget for hva du søker deg videre til. Det er ikke alle yrkes- og studieretninger som har behov for at du har bestått i alle fag.

Oppsummering:

- De store repene bør diskuteres og tas – det handler om tydeligere formål, skolestruktur, rammeverk, forsvarlig ressursutnyttelse og et tydeligere nasjonalt ansvar.

Økt individualisering og svekkelse av fellesskapet

Rettighetssamfunnet, §12. Thomas Nordahl -andelen pedagoger vs miljøarbeidere i skolen er skjevdelt i 10 årsperspektiv.

Vi må jobbe med ansatte i skolen og få vridt denne utviklingen. Det er naturlig å kjede seg og litt vondt mens en lærer.

Overordnet tema og tverrfaglige tema blir for stor grad hengende i lufta. Viktig å vektlegge dette fremover.

Vi tilrettelegger i for stor grad som kan føre til uforhet. Økt mengde taxi til skolen. Bør vi ha dette kun i oppstart og jobbe med annen tilrettelegging.

Lovendringer må kanskje til så vi får jobbet med det som er viktig. Elevens subjektive opplevelse bør justeres i enda større grad.

Målet må være mindre tilrettelegging i små grupper, så de finner sin plass i fellesskapet.

Vi får mange elever som ikke har vært i klasserommet i ungdomsskolen. Begynn tidlig nok, allerede tidlig i barnehage/småskole.

Elevperspektivet: Ungdommene kjenner på annerledeshet. Hva er elevens beste? Hva med bruk av mobiltelefon? Ulike holdninger blant lærerne med bruken av mobilhotell.

Utfordring for rektorrolle/skolelederrolle: Frigjøre tid fra adm oppgaver til tid til å lede pedagogisk utviklingsarbeid i en lærende organisasjon: Framtidens kompetansebehov: Elevene må lære å lære (jf rask utvikling som er vanskelig å se for seg nå. Både gjennom kunnskap, ferdigheter og holdninger (evne til refleksjon og etisk bevissthet)).

Økende ulikhet og psykisk helse under press

Utfordrer:

- Lærerne møter et individfokus der det ligger store forventninger om at det skal legges til rette fra samfunnets side for at noe utenfor seg selv må løse utfordringen

- Mange med utfordringer klarer ikke å delta aktivt i skolesamfunnet (demokratiproblem)
- Det er en stor økning i antall innsøkende elever med meldinger om at det er behov for noe ekstra («meldingselever»).
- Store forskjeller i faglig/sosial kompetanse, og elevenes utgangspunkt ved oppstart i vgs er veldig forskjellig (stort behov for tilrettelegging og differensiering – faglig og sosialt)

Hvordan møte utfordringene:

- Vi må styrke barn/ungdom til å stå i utfordringer. Mye fokus på teori i skolesystemet – kreative fag, synging og fellesskapsopplevelser må styrkes.
- Utfordringene må møtes og løses på et tidlig tidspunkt (for sent på vgs)
- Vi må se på innholdet i skolen - mestring (samhandling, lek, dialog, praktiske fag, estetiske fag)
- Vi må ha mangfoldet for at det skal være forståelse for hva det vil si å være menneske.
- Livsmestring og helse må flagges. Mestring er alfa omega. Grunnleggende behov må dekkes.